

# Homo advocatus politicus

Vanaf 30 november viert Nederland het tweehonderdjarig bestaan van het Koninkrijk en het huidige politieke stelsel. In tweehonderd jaar nationale politiek blijkt geen enkele beroepsgroep zo dominant als de advocatuur. Een kwart van alle ministers heeft een verleden als advocaat. De advocaat-politicus in cijfers.

Peter Louwerse  
Infographics: Dimitry de Bruin



Inhuldiging Koning Willem II in De Nieuwe Kerk in Amsterdam (1840). In de tweede helft van de negentiende eeuw nam het aantal advocaat-politici fors toe.

Vraag iemand hoeveel notarissen hij kent in de politiek, en het blijft lang stil. Artsen in de politiek? Een paar misschien. Dan advocaten. Als er één beroepsgroep goed vertegenwoordigd is in de Nederlandse politieke arena, is het de advocatuur. Van VVD'er Frits Korthals Altes tot PvdA'er Eberhard van der Laan, van de liberaal Johan Rudolf Thorbecke tot CDA'er Dries van Agt: (ex-)advocaten hebben door de eeuwen heen een groot stempel gedrukt op onze politieke besluitvorming.

Ons huidige parlementaire stelsel dateert van 1813. Uit de cijfers van het Parlementair Documentatie Centrum (PDC) in Den Haag blijkt dat advocaten de laatste tweehonderd jaar zwaar oververtegenwoordigd zijn in het landsbestuur. Maar liefst 25 procent van alle ministers sinds 1813 is afkomstig uit de balie. Dit terwijl slechts een op de duizend Nederlanders advocaat is. Ook in het parlement waren (ex-)advocaten ruim vertegenwoordigd, ze omvatten een vijfde van alle Eerste en Tweede Kamerleden.

Een verklaring? Parlementair historicus Bert van den Braak van het PDC zegt dat de rechtenstudie de bestuurlijke opleiding bij uitstek was in de Republiek der Verenigde Nederlanden (de voorloper van het huidige Koninkrijk) en lang daarna. 'Veel juristen begonnen hun loopbaan als advocaat, om vervolgens rechter of ambtenaar/bestuurder te worden. Ook de politieke besluitvorming in de negentiende eeuw had een sterk juridische inslag. Daarvoor waren juristen in het algemeen en advocaten in het bijzonder goed toegerust. Advocaten waren bijvoorbeeld getraind om een pleidooi te houden en dat is voor functies waarbij veel gedebatteerd wordt uiteraard een pre. De advocatuur is een logische leerschool voor politieke functies.'

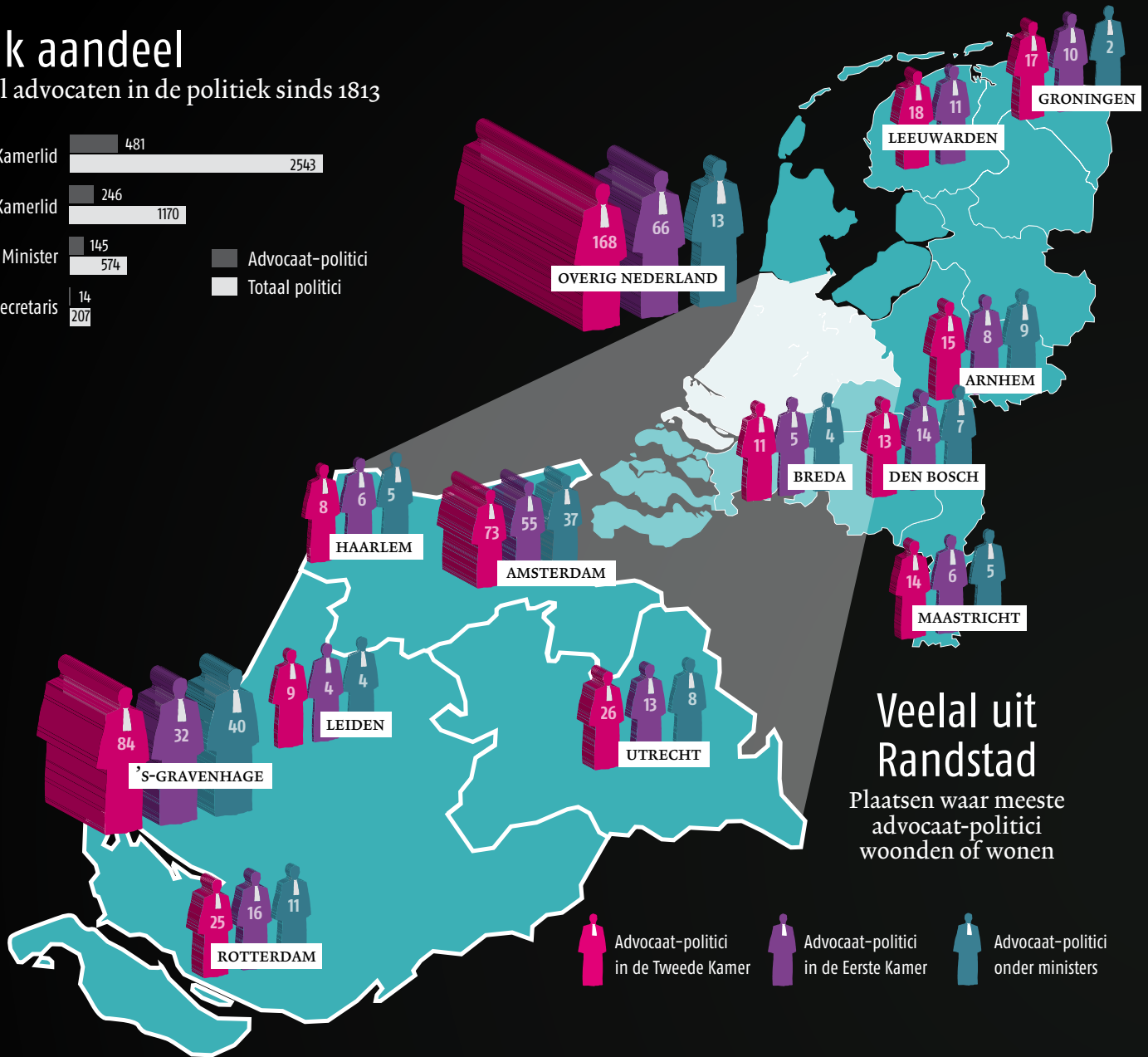
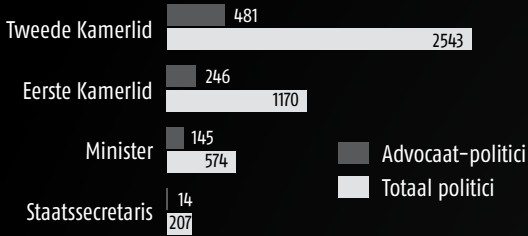
### Rechterflank

De Nederlandse advocaat blijkt zich thuis te voelen op de rechterflank in de politiek. De advocaat is vooral liberaal, confessioneel en (vóór 1848) koningsgezind en conservatief dan wel ultraconservatief. Zo'n tachtig procent van de advocaten behoort tot één van deze stromingen.

De sociaaldemocratische advocaten scoren slechts vijf procent (senatoren), twee procent (Tweede Kamer) en vier procent (ministers). 'De sociaaldemocraten kwa-

# Flink aandeel

Aantal advocaten in de politiek sinds 1813



**Veelal uit Randstad**  
 Plaatsen waar meeste advocaat-politici woonden of wonen

men pas aan het slot van de negentiende eeuw in de Tweede Kamer, en in de Eerste Kamer zelfs pas in 1913,' zegt Van den Braak. Ze hebben dus veel minder Kamerleden kunnen afvaardigen en dus ook minder advocaten. In de twintigste eeuw rukten de sociaal geëngageerde advocaten op. Van den Braak noemt de sociaaldemocraat Pieter Jelles Troelstra, en de SP'er Jan de Wit. Ook advocaten van christelijken huize streden voor sociale rechtvaardigheid. Pieter Sjoerds Gerbrandy van de Anti-Revolutionaire Partij stond bijvoorbeeld bekend als 'rode' advocaat.

Dat diezelfde Gerbrandy in 1940 premier werd, moet vooral als toeval wor-

den beschouwd, zegt Van den Braak. 'In normale omstandigheden – in vrede – zou dat waarschijnlijk nooit zijn gebeurd.' Van Agt was de laatste van de zestien (ex-)advocaten, die het tot premier schopten. In de jaren zestig van de vorige eeuw maakten economen een opmars, en die ging deels ten koste van juristen. Het ligt volgens Van den Braak nu meer voor hand dat een politicus met financieel-economische expertise premier wordt. Joop den Uyl (PvdA), Ruud Lubbers (CDA) en Wim Kok (PvdA) zijn daar voorbeelden van. Vergelijk dat eens met de negentiende eeuw toen de ene na de andere advocaat de ministerraad voorzat. Overigens geldt

volgens Van den Braak wel dat de factor advocatuur in een politieke loopbaan niet bij iedereen even sterk meespeelde. Van den Braak: 'Bij Thorbecke, Cort van der Linden, Gerbrandy en Van Agt is het hoogleraarschap van meer betekenis. Voor de liberale premier Kappeyne van de Coppello was de advocatuur juist wel een belangrijke factor.'

## Boerenkees

Uit de cijfers van het PDC blijkt dat de advocaten in de tweede helft van de negentiende eeuw hun *finest hour* kenden in de Nederlandse politiek. Van alle advocaat-politici waren de meesten actief in deze periode: bij de ministers 40 pro-